

Förord

Biografiskt lexikon för Finland presenterar här sin första volym. Undertiteln för denna del är *Svenska tiden*, då den innehåller porträtt av personer ur Finlands historia, födda under seklerna 1100–1700. Den första volymen följs av en andra volym, *Ryska tiden*, som koncentrerar sig på personhistorien under 1800-talet fram till Finlands självständighet 1917, samt av två volymer *Republiken* som ägnas biografier över 1900-talspersoner inklusive ett antal nulevande personer.

Den biografiska genren hörde inte till de mest gynnade inom historikerskrået under 1900-talets senare hälft. Mot slutet av seklet ägde dock något av en omvärdering rum, och med det nya seklet finns det fog för att tala om det biografiska betraktelsesättets återkomst. Det är inte enbart fråga om en återkomst, utan till det gamla kommer nya tendenser på forskningsfältet såsom psykohistoria, vardagslivets historia och kollektiv biografi. På annat håll, såsom i den anglosaxiska världen med sin långa "life and letters"-tradition, var den biografiska genren kanske aldrig lika tillbakasatt.

Professor Matti Klinge, huvudredaktör för den finska förlagan *Suomen kansallisbiografia* (Finlands nationalbiografi), skisserade i samband med lanseringen av det finska projektet en del riktlinjer som uppmuntrade till ett delvis nytt grepp om den biografiska uppgiften. I kontrast till en mera traditionell uppräknings av personers verksamheter, uppdrag och utmärkelser underströk Klinge en strävan till kulturhistorisk förståelse, till en vidare kontextualisering, och han anknöt även till en klassisk föreställning om "fama", det rykte och de nationella uppfattningar som eftervärlden genom olika tidsskeden förknippat med en person.

En följd av projektets strävan att bredda biografigenren var att *Kansallisbiografia* i sitt urval inkluderade gestalter med mer mytisk än källkritiskt bekräftad existens. Helgon eller nationellt mytologiska gestal-

ter har spelat en så betydande roll under olika epoker, att de därmed blivit en del av den reella historien och haft en stor betydelse för uppfattningen och förståelsen av Finlands förflutna. En breddning åt ett annat håll innebar att en hel del representanter för de lägre och i äldre tid vanligtvis tämligen "historielösa" befolkningsskikten inkluderades. Utrymmesskäl har gjort att personurvalet i *Biografiskt lexikon* kanske inte på alla punkter har denna perspektivvidgning. Mot *Kansallisbiografias* över 6 000 personartiklar i tio volymer (samt en register- och supplementdel), publicerar *Biografiskt lexikon* drygt 1 600 biografier i fyra volymer.

Suomen kansallisbiografia var redan genom sitt omfång unik för finländska förhållanden då den började publiceras i nätet 1997. Det oaktat har den många föregångare. Här följer några av de viktigaste av allmän och icke begränsad karaktär (matrikellitteratur för olika yrkeskåror och institutioner): *Finlands minnesvärde män* var ett ambitiöst projekt som på 1850-talet resulterade i flera häften samlade i två bokband; *Finsk biografisk handbok* som utkom 1903 har för eftervärlden framstått som en gedigen utgåva, trots sitt rätt begränsade omfång på två volymer; *Kansallinen Elämäkerrasto* utgjorde en stor satsning på 1920-talet som resulterade i fem volymer utgivna 1927–1934.

Kort därförinnan, år 1918, inleddes även i Sverige utgivningen av *Svenskt Biografiskt Lexikon*, ett mycket ambitiöst projekt vad gäller både volymernas antal och artiklarnas fullständighet. Detta utgivningsprojekt pågår fortfarande. Vid sidan av den rent personhistoriska handbokslitteraturen kan det allmänna *Uppslagsverket Finland* nämnas. Lanserat på 1980-talet och utgivet i en andra utvidgad edition i fem volymer 2003–2007, innehåller det många värdefulla personartiklar.

Biografiskt lexikon för Finlands författare och redaktion har varit mycket medvetna

om föregångarna och deras betydelse, och de har begagnats som handbokslitteratur under arbetet med de egna artiklarna.

Bakgrund och organisation

Svenska litteratursällskapetets styrelse överlade vid ett flertal tillfällen om en svenskspråkig utgåva av nationalbiografien. Efter positivt gensvar från Svenska kulturfonden och undervisningsministeriet om att delta i finansieringen av en självständig svensk version av *Suomen kansallisbiografia* inledde Svenska litteratursällskapet planeringen av den svenska utgåvan.

Suomen kansallisbiografia, som kom ut i bokform 2003–2007, utgör grunden för denna utgåva, som till största delen, men inte uteslutande, baserar sig på material producerat inom detta utgivningsprojekt. Det finskspråkiga biografiprojektet hade ursprungligen startats inom Finska Historiska Samfundet för att i utgivningsskedet anslutas till Finska Litteratursällskapet. Verketts huvudredaktör professor Matti Klinge biträdades där av docent Anneli Mäkelä-Alitalo (huvudredaktör för svenska tiden), docent Markku Tyynilä (huvudredaktör för storfurstendömetstid) och docent Martti Häikiö (huvudredaktör för självständighetstiden), liksom av *Kansallisbiografias* redaktionsråd och projektets redaktion.

Grunden för den svenska utgivningen lades genom ett avtal som ingicks mellan Finska Litteratursällskapet och Svenska litteratursällskapet i Finland den 26 augusti 2002. Den svenska utgåvan, som dels skulle vara mindre omfångsrik, dels självständig i den meningen att den kunde innehålla nyskrivna artiklar som inte ingått i *Suomen kansallisbiografia* – inte minst om personer förknippade med den svenskspråkiga kulturen i Finland – fick namnet *Biografiskt lexikon för Finland*.

Svenska litteratursällskapet i Finland åtog sig att ge ut *Biografiskt lexikon*. Ett redaktionsråd tillsattes med uppgift att initiera och övervaka redaktionsarbetet. Professor Henrik Meinander utsågs till rådets ordförande, och till ledamöter utsågs professor Ann-Mari Häggman (vice ordförande), professor Max Engman, fil. lic. Rainer Knäpas, riksarkivarie Jussi Nuorteva, kanslichef

Magnus Pettersson och professor Anna-Maria Åström.

Det praktiska arbetet med de fyra volymerna inleddes som ett stort översättningsuppdrag av artiklar ur *Kansallisbiografia*. Projektet fick större omfattning under 2003 med docent Henrik Knif som huvudredaktör. Första redaktör var fil. mag. Märtha Norrback, till dess att hon nämnda år efterträddes av fil. dr Fredrik Hertzberg.

Biografiskt lexikon har biträttats av över trettio översättare som var för sig arbetat externt med ett större eller mindre antal texter. De för varje volym aktuella översättningarna uppräknas särskilt i varje band.

Från 2007 slöts en tredje person till redaktionen då bildansvariga Nina Johansson fick i uppdrag att förbereda och handha illustreringen av volymerna (ett särskilt avtal gav rätt till Biografikeskus bildregister och till bildanvändning). Bilduppdraget utvidgades från 2008 till att omfatta även ombrytnings- och registerfunktioner, och övertogs senare av Helena Holm.

Redaktionen har biträttats av flera språkgranskare: professor Ann-Marie Ivars, publicisten Anders Björnsson, förlagsred. Pontus Reimers, professor Anne-Marie Londén och kunskapsorganisatör Peter A. Sjögren. Professor Torsten Edgren har biträtt redaktionen med att redigera artiklarnas avslutande biografiska och bibliografiska avdelningar.

Den grafiska formgivningen har planerats av Antti Pokela. Redaktionschef Nina Edgren-Henrichson har i olika egenskaper biträtt redaktionsrådet och redaktionen. Lari Assmuth har under korrekturskedet medverkat i flera uppgifter. Litteratursällskapetets IT-chef Niklas Labart och programutvecklare Mikael Norrgård har bidragit med tekniken för elektronisk kommunikation och hemsidor, grundförutsättningar för ett projekt med många medarbetare på distans.

Artikelurval och -uppbyggnad

Alla artiklar i *Biografiskt lexikon* har signerats av en eller i några fall flera författare. Texterna har därför närmast karaktären av personporträtt, med personen betraktad ur ett visst perspektiv. Redaktionen har önskat

respektera det av artikelförfattaren valda perspektivet. Artiklarna har dock i någon mån förenhetligats och kompletterats under den redaktionella processen. Därtill kommer en del förkortningar.

Att göra de artiklar som ursprungligen skrivits på finska för en finsk publik tillgängliga för en publik som läser på svenska, och som kanske i flera fall är obekant med i Finland vedertagna begrepp för olika företeelser och epoker, har varit förenat med en del utmaningar. Strävnan har varit att i görligaste mån – utan att förvanska framställningen i originalartikeln – lägga grunden för en något mer djupgående förståelse än den som blivit resultatet av en rent mekanisk översättning.

I ett tidigt skede observerade *Biografiskt lexikons* redaktionsråd, som önskade inkludera alla regenter och statsöverhuvuden från medeltid till nutid, att dessa artiklar tenderade att uppta en oproportionerligt stor del av det mera begränsade spaltutrymmet i *Biografiskt lexikon*, varför olika utrymmesbesparande åtgärder ansågs motiverade. De litteraturförteckningar som följer efter artiklarna har bearbetats med tanke på den publik som tillägnar sig artiklarna på svenska.

På det hela taget ingår i *Biografiskt lexikon* flera kvinnor och flera representanter för olika näringar, hantverkare, bruks- och industripionjärer än vad som varit fallet i tidigare biografiska sammanställningar av allmänt slag. I urvalet ingår även utomlands födda upptäcktsresande som gjort Finland bekant utomlands, liksom ledande befäl för främmande eller ockuperande makt som under kortare eller längre perioder haft ett stort inflytande över finländska förhållanden.

Personurvalet i *Biografiskt lexikon* har kommit till genom stegvisa processer. Med utgångspunkt i *Kansallisbiografia* har redaktionsrådet sorterat fram ett eget urval, som efter hand kompletterats enligt förslag såväl utifrån kommande som interna. Ett par seminarier och annan kontakt med representanter för olika regioner och för olika yrkesgrupper har varit till stor hjälp

vid urvalet. Med hjälp av inbegärda bedömningar har rådet strävat till att nå någon form av balans och representativitet vad gäller artikelurvalet i förhållande till olika verksamhetsområden i samhället.

Flera artiklar i *Biografiskt lexikon* är helt nyskrivna (anges som BLF original). Antalet nyskrivna artiklar är större i de senare volymerna som behandlar den nyare historien. Då *Biografiskt lexikon* enligt sitt uppdrag strävat efter att särskilt uppmärksamma den svenska kulturen i Finland ökar antalet personer som spelat en betydande roll i landets svenskspråkiga offentlighet och institutioner – men kanske mindre på rikspanet – fram emot 1900-talets början, och därefter i allt högre grad.

Den biografiska apparaten efter varje personartikel anger personens namn, ofta med uppräknande av flera olika dokumenterade namnvarianter. Därtill uppges maka eller makes namn och årtalet då äktenskapet ingåtts; i förekommande fall flera årtal. Källor och litteratur anger först manuskriptkällor om personen i fråga och därefter tryckt litteratur. Den senare avdelningen förtecknar i kort form ett urval publicerade arbeten av betydelse. För utomlands publicerade verk anges även förlagsort, medan i Finland publicerad litteratur anges med enbart utgivningsåret inom parentes. Biografisk handbokslitteratur av ovan uppräknad typ förtecknas inte under varje enskild artikel, utan denna handbokslitteraturs stora värde och användbarhet konstateras i och med detta.

Den omfattande samling personhistoriska artiklar som nu presenteras i *Biografiskt lexikon för Finland* kan sägas utgöra en samling individuella röster, tillhörande författare med olika bakgrund. Heterogeniteten är en naturlig följd av att så många företrädare för olika discipliner och ur olika generationer samarbetar i samma bokverk.

Tillsammans förmedlar artiklarna något nytt. Nytt är också hela urvalet, den samhälleliga bredden och det kulturhistoriska perspektivet.

Henrik Knif